

POSTANOWIENIE

Dnia 2 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa P. I.

przeciwko Centrum Kultury R. w R.

o odszkodowanie za nieuzasadnione wypowiedzenie umowy o pracę,
odszkodowanie za naruszenie zasad równego traktowania w zatrudnieniu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 grudnia 2020 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w W.
z dnia 31 stycznia 2019 r., sygn. akt XXI Pa (...),

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**II. zasądza od Centrum Kultury R. w R. na rzecz P. I. kwotę
1590 (jeden tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31 stycznia 2019 r. Sąd Okręgowy w W. zmienił wyrok Sądu Rejonowego w W. z dnia 26 października 2017 r. w ten sposób, że zasądził od Centrum Kultury R. w R. na rzecz P. I. kwotę 23.170,05 zł tytułem odszkodowania za nieuzasadnione rozwiązanie umowy o pracę oraz kwotę 12.500 zł tytułem odszkodowania za nierówne traktowanie w zatrudnieniu i oddalił powództwo w pozostałym zakresie, rozstrzygając także o kosztach procesu.

Powyższy wyrok zaskarżyła strona pozwana. Skargę kasacyjną oparła na:

(-) naruszeniu przepisów postępowania - art. 233 k.p.c., które miało wpływ

na wynik postępowania, w zakresie błędnej oceny materiału dowodowego i sprzeczności dokonanych ustaleń faktycznych przez Sąd Okręgowy z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia przepisów prawa materialnego;

(-) naruszeniu przepisów prawa materialnego - art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 30 § 4 k.p. oraz art. 11¹ k.p., art. 18^{3a} § 1, 2, 3 i 4 k.p., art. 18^{3b} § 1 pkt 1 k.p., przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że wypowiedzenie powodowi umowy o pracę było nieuzasadnione i naruszało przepisy o wypowiedzeniu umowy o pracę w zakresie, w jakim Sąd Okręgowy: obdarzył walorem wiarygodności jedynie świadków strony powodowej w części, w jakiej wskazywały na wyeliminowanie powoda z grupy współpracowników z uwagi na jego działalność samorządową i polityczną, podczas gdy poza zeznaniami powód nie przedstawił żadnych innych dowodów; uznał, że podstawą decyzji o wypowiedzeniu umowy nie były okoliczności wskazane w oświadczeniu o wypowiedzeniu umowy o pracę, bowiem porównanie kierowniczych stanowisk pracy mogło być dokonane dopiero na etapie propozycji przejścia pozostałych pracowników GOK w R. do nowego zakładu pracy, podczas gdy struktura organizacyjna GOK w R. była powszechnie znana, zatem wiedzę o tej strukturze M. L. miała na długo przed objęciem przez nią stanowiska dyrektora GOK w R., w szczególności sprawowanego nadzoru merytorycznego nad GOK, gdy pełniła funkcję zastępcy Wójta Gminy R.; uznał, że GOK w R. współpracował ze stowarzyszeniami zawodowymi i twórczymi właściwymi ze względu na rodzaj działalności, zatem czynność wypowiedzenia umowy o pracę powodowi została dokonana przez nieprawidłowo powołanego dyrektora, podczas gdy w tym zakresie nie zostały przedstawione żadne dowody na współpracę GOK ze stowarzyszeniami;

(-) naruszeniu przepisów prawa materialnego - art. 45 § 1 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie przejawiające się w zasądzeniu od strony pozwanej na rzecz powoda kwoty 23.170,05 zł tytułem odszkodowania za nieuzasadnione rozwiązanie umowy o pracę, podczas gdy w sprawie nie występowały okoliczności wynikające z art. 45 k.p.;

(-) naruszeniu przepisów prawa materialnego - art. 18^{3d} k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie przejawiające się w zasądzeniu od

strony pozwanej na rzecz powoda kwoty 12.500 zł tytułem odszkodowania za nierówne traktowanie w zatrudnieniu, podczas gdy w sprawie nie występowały okoliczności uzasadniające zasądzenie takiego odszkodowania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stwierdzono, że w ocenie strony pozwanej, w wyniku orzeczenia wydanego przez Sąd Okręgowy doszło do uchybienia przepisom prawa materialnego i procesowego (art. 45 § 1 k.p., art. 18^{3a} § 1, 2, 3 i 4 k.p., art. 18^{3b} § 1 pkt 1 k.p., art. 18^{3d} k.p. „a przepisy nadto prawa procesowego, w szczególności art. 233 k.p.c.), które to uchybienia mają charakter elementarny. Sąd Okręgowy wydał rozstrzygnięcie w oparciu o wykładnię przepisów oczywiście sprzeczną z jednolitą i ugruntowaną wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, jak i na oczywiście błędnym zastosowaniu wskazanych powyższej przepisów w ustalonym stanie faktycznym. Skarżący podkreślił, że likwidacja stanowiska pracy w ramach rzeczywistych zmian organizacyjnych uzasadnia wypowiedzenie pracownikowi umowy o pracę, a decyzje co do przydatności i celowości utrzymywania danego stanowiska mieszczą się w uprawnieniach pracodawcy i nie podlegają ocenie sądów pracy (tak np: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 1997 r., I PKN 176/97). Ponadto Sąd pracy nie jest uprawniony do badania celowości i zasadności zmiany struktury organizacyjnej zakładu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1997 r., I PKN 401/97), może jednak badać i oceniać, czy likwidacja stanowisk pracy jest autentyczna, czy też ma charakter pozorny (fikcyjny), służący uzasadnieniu rozwiązania umowy o pracę z konkretnym pracownikiem. Jeżeli stanowisko pracy jest elementem struktury organizacyjnej zakładu pracy, to jego rzeczywista likwidacja musi oznaczać prawnie skuteczną zmianę tej struktury (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1992 r., I PRN 40/92). Tymczasem oczywiste naruszenie przez Sąd Okręgowy przepisów polegało na badaniu przyczyn likwidacji stanowiska pracy powoda i pominięciu w badaniu aspektu skuteczności dokonanej zmiany struktury przejawiającej się w nieutworzeniu na miejsce stanowiska powoda innego porównywalnego co do zakresu obowiązków stanowiska.

Powód, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie od strony pozwanej na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance oczywistej zasadności skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) ze względu na uchybienia przepisom prawa materialnego i procesowego, które to uchybienia, w ocenie strony pozwanej, mają charakter elementarny.

Ustosunkowując się do przywołanej przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, należy stwierdzić, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego przesłanka ta wynika zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ § 1 k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPIUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Przy czym przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743;

z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133; z dnia 17 maja 2018 r., IV CSK 599/17, LEX nr 2499804). Skarżący musi więc wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), że kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436; z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 573/17, LEX nr 249707). Utrwalony jest także pogląd, że skoro zgodnie z art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, to i o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie można wnioskować na podstawie zakwestionowania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 września 2012 r., V CSK 529/11, LEX nr 1222170 oraz z dnia 13 lutego 2014 r., I UK 408/13, LEX nr 1646932). Nie jest także dopuszczalne przenoszenie argumentacji służącej wykazaniu przyczyny kasacyjnej do uzasadnienia podstaw kasacyjnych ani odwoływanie się do tego uzasadnienia, podstawy skargi bowiem są badane dopiero przy rozpoznawaniu skargi, po jej przyjęciu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2018 r., III CSK 337/17, LEX nr 2483656 czy z dnia 11 kwietnia 2018 r., II UK 277/17, LEX nr 2490632). W art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Ustawodawca nieprzypadkowo bowiem, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do

rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Wspólnym argumentem zawartym we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania a odnoszącym się do twierdzenia o oczywistym naruszeniu wskazanych przepisów prawa materialnego jest teza, że likwidacja stanowiska pracy w ramach rzeczywistych zmian organizacyjnych, uzasadnia wypowiedzenie pracownikowi umowy o pracę, a decyzje co do przydatności i celowości utrzymywania danego stanowiska mieszczą się w uprawnieniach pracodawcy i nie podlegają ocenie sądów pracy oraz że sąd pracy nie jest uprawniony do badania celowości i zasadności zmiany struktury organizacyjnej zakładu pracy (poparte orzecznictwem Sądu Najwyższego).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym kwestia, czy występuje potrzeba dokonania przez pracodawcę zmian organizacyjnych, w tym likwidacji stanowiska pracy, należy do autonomii zarządczej

pracodawcy i nie podlega ocenie sądu pracy. Oznacza to, że sąd pracy nie ma kompetencji do badania racjonalności decyzji pracodawcy co do zmian organizacyjnych dokonywanych w zakładzie pracy, podobnie jak nie bada racjonalności decyzji gospodarczych lub innych decyzji związanych z zarządzaniem zakładem pracy. W szczególności zmniejszenie stanu zatrudnienia w zakładzie pracy stanowi uzasadnioną przyczynę wypowiedzenia, a organ rozpatrujący spory pracownicze nie jest powołany do badania zasadności i celowości zmniejszenia stanu zatrudnienia (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 1985 r., III PZP 10/85, OSNCP 1985 nr 11, poz. 164, teza IX; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1992 r., I PRN 40/92, LEX nr 14962; z dnia 27 listopada 1997 r., I PKN 401/97, OSNAPiUS 1998 nr 18, poz. 542; z dnia 3 listopada 2010 r., I PK 93/10, LEX nr 707852). Jednocześnie jednak to, że sąd pracy nie jest powołany do badania zasadności, celowości i racjonalności decyzji pracodawcy o zmniejszeniu stanu zatrudnienia, nie oznacza jeszcze, iż nie może badać, jakie były rzeczywiste przyczyny zwolnienia pracownika (wypowiedzenia mu umowy o pracę), w szczególności czy likwidacja nie była pozorna albo czy pod pozorem likwidacji stanowiska pracy nie kryła się inna motywacja pracodawcy. Motywacja pracodawcy dokonującego likwidacji stanowiska pracy (uzasadnienie takiej decyzji pracodawcy) ma bowiem znaczenie, gdy pracownik zarzuca pozorność przyczyny wypowiedzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2015 r., I PK 183/14, LEX nr 1678951). Ustalenie, że przyczyna wskazana w oświadczeniu o wypowiedzeniu umowy o pracę nie była rzeczywistym powodem rozwiązania stosunku pracy lub że celem faktycznego zlikwidowania stanowiska pracy było zwolnienie pracownika, wskazuje na niezasadność wypowiedzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2010 r., I PK 93/10, LEX nr 707852). Wiąże się to z tym, że sąd pracy ma kompetencję, aby rozważyć, czy podana przez pracodawcę przyczyna wypowiedzenia jest rzeczywista czy też pozorna (por. np. teza IX i XIV przywołanej wyżej uchwały z dnia 27 czerwca 1985 r., III PZP 10/85; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 września 1982 r., I PRN 64/82, OSNCP 1983 z. 4, poz. 61; z dnia 15 grudnia 1982 r., I PRN 130/82, OSNCP 1983 z. 8, poz. 121, OSPiKA 1983 z. 9, poz. 185; z dnia 20 maja 2014 r., I PK 271/13, LEX nr 1483570 oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 1985 r., III PZP 53/84, PiZS

1985 nr 8-9, str. 86). Taka zaś sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie. Sąd drugiej instancji uznał bowiem, że likwidacja stanowiska pracy powoda przeprowadzona została tylko po to, aby zwolnić go z pracy, a rzeczywistą przyczyną wypowiedzenia umowy o pracę był jego konflikt z wójtem oraz poglądy polityczne powoda. Nie potwierdził się zatem zarzut kwalifikowanej obrazy przepisów prawa materialnego.

Dodać też trzeba, że wyłączenie w art. 398³ § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprowadzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, LEX nr 230204; z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, LEX nr 238975; z dnia 5 września 2008 r., I UK 370/07, LEX nr 785533; z dnia 23 listopada 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76; z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Oznacza to, że spór o ocenę poszczególnych dowodów i ustalenie stanu faktycznego nie może być przenoszony do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jest związany - zgodnie z art. 398¹³ § 2 - ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, LEX nr 475287).

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji. O kosztach postępowania rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 1 pkt 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265) oraz art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z

art. 398²¹ k.p.c.